

RELIGIE EN ZONDAG in de serie 'Religie'

16 oktober 2016

Voorgangers Renske Oldenboom (overweging) en Leo van Driel

Psalm 70 (uit 150 psalmen *vrij* van Huub Oosterhuis)

1.

Strek uw handen naar mij
zijt Gij god, kom mij helpen.

God zijt Gij, kom helpen
jij, kom haastig mij helpen.

Ontzet mij, uit dit oerwoud,
dit gevang, dit lege nu.

Jij, kom haastig, mij helpen.

Die ons maakte uit niets
die ons kent en bevrijdt.

Gij, kom haastig ons helpen.

2.

Een schoot van ontferming is onze God.
Hij heeft ons gezocht en gezien
zoals de opgaande zon aan de hemel.

Hij is ons verschenen
toen wij in duisternis waren
in schaduw van dood.

Hij zal onze voeten richten
op de weg van de vrede.

(strofe 1 is uitgesproken als gebed, strofe 2 is gezongen)

Lezingen

Gen. 2: 1-3 en Lukas 6: 1-11

Overweging

'Bruikbare elementen'

In zijn boek 'Religie voor atheïsten' laat Alain de Botton zien dat in godsdiensten elementen zitten die heel bruikbaar zijn in de seculiere samenleving. Ze brengen mensen bij elkaar en ze onderwijzen een vorm van levenskunst die de moderne wereld niet kan bieden. De Botton wijst op de troostende gedachte in alle religies dat het aardse paradijs (voor ons) niet haalbaar is. En wie accepteert dat het leven onvolmaakt is, raakt minder snel gefrustreerd. En die is hopelijk ook minder geneigd tot drammerige politieke standpunten.

Een ander element uit godsdiensten dat bruikbaar zou kunnen zijn in de seculiere samenleving, zou wel eens **de rustdag** kunnen zijn.

De Sabbat

De Sjabbat, de zevende dag van de week, is in het jodendom een belangrijke dag, een dag waarop je 'Sjabbat viert' en rust van het werk.

De Christelijke zondag, de eerste dag van de week, is vanaf het begin vormgegeven als een Sjabbat.

En ook de Islamitische heilige dag, de vijfde dag van de week, de vrijdag, is gevormd naar de Sjabbat.

In een stukje over de **vrijdag** (dat ik vond op het internet) van Islamitische zijde lees ik:

'Samengevat zien we dus dat vrijdag om meerdere redenen heel belangrijk is voor de moslims. Het is een dag die uitgekozen is door Allah. Hij heeft deze dag belangrijker gemaakt dan alle andere dagen van de week. Zo heeft de profeet Mohammed gezegd dat de vrijdag voor de moslims is, de zaterdag voor de joden en de zondag voor de christenen.

We zien dat de moslims op deze dag bij elkaar komen en daardoor het gevoel van broederschap onderhouden en versterken.

De vrijdag herinnert mensen aan het belang van een gemeenschap.'

Westerse wereld: rust op zondag als verzet tegen het moeten en alternatief

In onze Westerse wereld is traditioneel de zondag de rustdag. Maar invloeden van binnenuit en van buitenaf maken, dat de zondag allang niet meer die plaats heeft in onze cultuur als zij had. Veel (ex)christenen hebben trouwens vooral slechte herinneringen aan de zondag. Er mocht niets en het was een saaie dag.

De New Yorkse theoloog Walter Brueggemann heeft een boek geschreven over de Sabbat/zondag: 'sabbath as resistance'. Zondag als verzet.

Verzet tegen dwang, angst, exclusiviteit en ja ook tegen wat ik nu maar de doenigheid, werkerigheid van onze cultuur noem. Rust!

Hij zegt: de Sabbat-rust van God is de erkenning dat God en zijn volk in de wereld geen koopwaar zijn om te worden gedistribueerd voor eindeloze productie, als 'handen' in dienst van de economie. Zij zijn in tegendeel mensen, die zich bevinden in een economie van nabuurschap.

Dit is impliciet in de realiteit en het verwerkelijken van de goddelijke rust (Genesis).

Maar het is niet alleen verzet tegen de drive van de economie, waar deze ons gek maakt en vraagt harder en harder te presteren.

Het is veel meer, het is een **alternatief**.

Een alternatief voor alles wat ten onrechte een claim op onze tijd legt. Alles wat ons ervan afhoudt om –met wie dan ook- een gemeenschap te vormen en je te bezinnen op de zin, maar misschien nog meer op de mogelijkheden van het bestaan met elkaar.

De heilige rust op de zevende dag van de schepping maakt duidelijk dat God geen workaholic is, dat God zich geen zorgen maakt over het volledig zelfstandig functioneren van de schepping en dat het welzijn van de schepping niet afhangt van eindeloos doorwerken.

Tijd nemen

Wij lezen vandaag Bijbelse teksten in onze hedendaagse cultuur om ons te helpen beslissen over hoe wij met tijd en de zondag om kunnen gaan.

Onze tijd, zegt Brueggemann, is een tijd van **verstrooiing in angst**.

Wij zijn zo bang dat we het liefst een hek om onze wereld willen zetten om alle anderen buiten te sluiten. Sommige kerken willen nog steeds vrouwen buitensluiten. We bouwen hekken om immigranten buiten te sluiten, of Palestijnen. Op veel plaatsen worden homo's buitengesloten. Rassen worden buitengesloten.

En door de **zondag als een eis** te hanteren, sluiten we andere gelovigen buiten.

We kunnen dus echt in deze tijd geen zondagsrust meer afdwingen vanuit een gelovig standpunt.

We kunnen de zondagsrust handhaven omdat het verstandig is, om een vrije dag te hebben of omdat het cultuurgood is om rust op een zondag te hebben. Heel veel niet Westerse landen hebben de zondag overgenomen. Afgelopen zomer was ik met een groep studenten in China en ik vroeg er naar: wat zijn nu jullie vrije dagen, hebben jullie ook een weekend? In China gaat men steeds meer weekend houden, vertelde men mij daar. Mensen krijgen vrije dagen, vrije tijd. Een vrije dag, en dat is –ook daar- de zondag.

Keizer Constantijn kondigde de zondag af als 'dag om de zon te vereren' en zo hadden 'zoonanbidders' en christenen dezelfde vrije dag. Hij had het daarmee nog niet zo gek bekeken! Voor gelovigen geldt: Neem de tijd om heilig te zijn, maar misschien kunnen we beter zeggen: neem de tijd om menselijk te zijn. Of gewoon: neem tijd. Sabbath gaat over tijd nemen.

De zondag of de sabbat uit het vierde gebod is dus verzet, een alternatief en een daad van vertrouwen in die subversieve, exodus veroorzakende God van Israël. Sabbath is de dag dat engagement met de naaste, eerder dan productie en consumptie, ons leven definieert.

Maar dan niet alleen de naaste in onze eigen kring, want dan zetten we weer een hekje om de sabbat, maar de naaste zoals wij die in de hele wereld leren kennen.

Hekjes en regeltjes

Er is een maar. Het is zo moeilijk soms, om de Sabbath te veroveren op het dagelijkse jachtige leven, dat mensen hun toevlucht nemen tot wetten, wetjes en regels. Zij kunnen en willen niet meer zelf beslissen hoe zij hun zondag willen besteden, maar zij kiezen ervoor zich aan allerlei regels te houden. Regels, die bovendien ruim voorhanden zijn in religieuze teksten. Regels die moeten helpen, maar die vaker nog belemmeren.

Jesus zelf verzet zich tegen die neiging om de regels centraal te stellen, in plaats van de Sabbath zelf. De Sabbath is ten leven, om er te mogen zijn, om op te staan uit je miezigheid, om vrijheid en ruimte te ervaren, om het leven te vieren in navolging.

Om Gods Schepping te loven, niet om je te vervelen, of je te moeten onderwerpen aan allerlei regels.

De koopzondag

En de koopzondag? Zondagsrust als tegenover en mogelijkheid is een groot goed, wij hopen maar dat onze overheid net zo verstandig is als keizer Constantijn en mensen de mogelijkheid biedt om 'te aanbidden wie zij willen' en dus een dag werkelijk 'vrij' te zijn en rust te nemen. Ondertussen is er **de vrijheid**, uitdrukkelijk door Jesus geclaimd, om op zondag, of Sjabbat, te doen wat nodig is in de ruimte van de eeuwige.

amen

Renske Oldenboom

Voorbeden

Gij, die nabij zijt, als onze Vader en Moeder,
Uw wijsheid gaat onze wijsheid te boven.

Uw wegen zijn ons te wonderlijk.

De psalmen getuigen:

Recht is uw weg; U geeft:

Bevrijding voor de geketende;

Brood voor wie honger heeft;

Kleding voor wie naakt is;

Rust voor een zwerver;

Een huis aan een dakloze;

Genezing aan een zieke.

Wie gebukt gaat, richt u op.

Gij, bevrijder uit het slavenhuis, hebt ons de weg
naar het leven gewezen.

Wij danken u voor die vrijheid en verantwoordelijkheid.

Gij hebt ons de sabbat geleerd:

tijd van rust, van luisteren,

Van horen hoe al wat gij doet

en wij doen klinkt.

Wij bidden voor de zieken om herstel,
om kracht en wijsheid voor wie voor de zieken zorgen.

Wij bidden voor wie leven in oorlog,

Wij bidden voor wie leven in armoede,
voor hen die honger en dorst hebben,

Wij bidden voor wie leven in gevangenschap,
voor wie moeten vluchten,

voor hen die geen huis meer hebben,

Hoor hen die in nood zijn,

Geef dat er mensen zijn, die hen bijstaan.

Wij bidden

dat wij de hoop op toekomst,

op samenleven in goed land,

dat wij liefdevol verzorgen,

levend zullen houden.

Geef ons kracht en geloof

om daaraan te werken.

Wij bidden in stilte voor wat ons ook ter harte gaat,

.....

Onze Vader in de hemel

uw Naam zij ons heilig

dat uw rijk kome,

uw wil geschiede

op aarde en in de hemelen

Geef ons vandaag brood

Vergeef ons onze schulden

Zoals ook wij vergeven

wie ons iets schuldig is.

Behoed ons voor beproevingen,
redt ons uit de greep van het kwaad.
Want van u is de wereld
de kracht en de macht
tot in eeuwigheid

Amen